

๕. ปาติลลยยสุต

[๘๑] เอกัง สมยํ ภควา โกสมพิยํ วิหริติ โฆสิตถารามเ. อต โข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจิวรมาทาย โกสมพิยํ ปิณฺฑาทาย ปาวิตฺติ, โกสมพิยํ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺจนาภคฺคํ ปิณฺฑาทปาทปฏิกฺกนฺโต สามํ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปคฺคจิวรมาทาย อนามนฺเตตฺวา อุปฺภฺจจาเก อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสํฆํ เอโก อหฺตฺติโย จาริกํ ปกฺกามิ.

อต โข อฉฺฉตโร ภิกฺขุ อจิรปฺกนฺตสฺส ภควโต เยนายสมฺมา อานนฺโท เทนฺอุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺมุนฺทํ อานนฺทํ เขตทโวจ “เอสาธุโส” อานนฺท ภควา สามํ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปคฺคจิวรมาทาย อนามนฺเตตฺวา อุปฺภฺจจาเก อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสํฆํ เอโก อหฺตฺติโย จาริกํ ปกฺกนฺโต”ติ. ยสฺมี อาวุโส สมเย ภควา สามํ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปคฺคจิวรมาทาย อนามนฺเตตฺวา อุปฺภฺจจาเก อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสํฆํ เอโก อหฺตฺติโย จาริกํ ปกฺกมฺติ, เอโกว ภควา ทสฺมี สมเย วิหริตฺกามา โหติ, น ภควา ทสฺมี สมเย เกนจิ อนฺุพฺนฺธิตฺพุโป โหตีติ.

อต โข ภควา อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรมาโน เยน ปาติลลยฺยกํ^๒ ททวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา ปาติลลยฺยกเ วิหริติ ภาทฺทสาถมฺมุล. อต โข สมฺพหฺลลา ภิกฺขุ เยนายสมฺมา อานนฺโท เทนฺอุปสงฺกมิตฺส, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺมทา อานนฺเทน สทฺธิ สมฺโมทิตฺส, สมฺโมทนฺนํ กถํ สารณฺนํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนฺทํ นิสิตฺส, เอกมฺนฺทํ นิสินฺนา โข เท ภิกฺขุ อายสมฺมุนฺทํ อานนฺทํ เขตทโวจ “จิสฺสฺสทา โข โน อาวุโส อานนฺท ภควโต สมฺมุขา ฐมฺมี กถา, อิจฺจาม มยํ อาวุโส อานนฺท ภควโต สมฺมุขา ฐมฺมี กถํ โสทฺน”ติ.

อต โข อายสมฺมา อานนฺโท เทหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ เยน ปาติลลยฺยกํ ภาทฺทสาถมฺมุลํ เยน ภควา เทนฺอุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺทํ นิสิตฺติ, เอกมฺนฺทํ นิสินฺเน โข เท ภิกฺขุ ภควา ฐมฺมिया กถาย สนฺทสฺเสตฺติ สมาทเปตฺติ สมฺมุเตเชตฺติ สมฺปหฺนฺเตตฺติ. เทน โข ปน สมเยน อฉฺฉตฺรสฺส ภิกฺขุโน เอวฉฺฉเจตฺโส ปรีวิตฺกโก อหฺตฺปาติ “กถํ นุ โข ชานโต กถํ ปสฺสโต อนนฺตรา อาสวานํ ชโย โหตี”ติ. อต โข ภควา ทสฺส ภิกฺขุโน เจตฺสา เจตฺปรีวิตฺกกมฺฉฺฉาย ภิกฺขุ อามนฺเตตฺติ “วิจฺยโส เทตฺโต

๑ ก. เอหาวุโส   ๒ ส. อ. ปาติลลยฺยกํ

ภิกขเว มยา ฌมโม, วิทยโส เทสิตา จกฺทาวโร สติปญฺจานา, วิทยโส เทสิตา จกฺทาวโร
 สมฺมปฺปชานา, วิทยโส เทสิตา จกฺทาวโร อิทฺธิปาทา, วิทยโส เทสิตานิ ปญฺจินฺทริยานิ,
 วิทยโส เทสิตานิ ปญฺจ พลานิ, วิทยโส เทสิตา สกฺต โพชฺฌงฺกา, วิทยโส เทสิตโต
 อริโย อฏฺฐจฺกโก มคฺโค; เอวํ วิทยโส [ ]^๑ เทสิตโต ภิกขเว มยา ฌมโม. เอวํ
 วิทยโส เทสิตเต โข ภิกขเว มยา ฌมฺเม อถ จ ปนฺนิเชกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวํ เจกฺโส
 ปรีวิตกฺโก อุกฺปาทิ “กถํ นฺุ โข ชานโต กถํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ชโย
 โหติ”ติ.

กถญฺจ ภิกขเว ชานโต กถํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ชโย โหติ? อิท
 ภิกขเว อสฺสควา ปุถุชฺชนสฺส อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิทฺโห อริยธมฺเม
 อวินฺนิโต, สปฺปริสฺถานํ อทสฺสาวี สปฺปริสฺสธมฺมสฺส อโกวิทฺโห สปฺปริสฺสธมฺเม อวินฺนิโต รุํ
 อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, ยา โข ปนฺ สว ภิกขเว สมฺนุสฺสนา, สงฺขารो โส. โส ปนฺ
 สงฺขารอ กิณฺทาโน กิสมฺทโย กิชาติโก กิปกโว? อวิชฺชาสมฺมสฺสเชน ภิกขเว เวทยิเตน
 ผุฏฺฐสฺส อสฺสควโต ปุถุชฺชนสฺส อปฺปนฺนา ทณฺฺหา, ตโตโช โส สงฺขารอ. อิติ โข
 ภิกขเว โสปี สงฺขารอ อนิจฺจํ สงฺขโต ปญฺิจจสมฺปฺปนฺโน, สวปี ทณฺฺหา อนิจฺจา
 สงฺขตา ปญฺิจจสมฺปฺปนฺนา. สวปี เวทนา... โสปี ผสฺโส... สวปี อวิชฺชา อนิจฺจา
 สงฺขตา ปญฺิจจสมฺปฺปนฺนา. เอวํปี โข ภิกขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต อนนฺตรวา
 อาสวานํ ชโย โหติ.

น เหว โข^๒ รุํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, อปฺิจ โข รุํปนฺทํ อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ.
 ยา โข ปนฺ สว ภิกขเว สมฺนุสฺสนา, สงฺขารอ โส. โส ปนฺ สงฺขารอ กิณฺทาโน
 กิสมฺทโย กิชาติโก กิปกโว? อวิชฺชาสมฺมสฺสเชน ภิกขเว เวทยิเตน ผุฏฺฐสฺส อสฺสควโต
 ปุถุชฺชนสฺส อปฺปนฺนา ทณฺฺหา, ตโตโช โส สงฺขารอ. อิติ โข ภิกขเว โสปี
 สงฺขารอ อนิจฺจํ สงฺขโต ปญฺิจจสมฺปฺปนฺโน. สวปี ทณฺฺหา... สวปี เวทนา.. โสปี
 ผสฺโส... สวปี อวิชฺชา อนิจฺจา สงฺขตา ปญฺิจจสมฺปฺปนฺนา. เอวํปี โข ภิกขเว ชานโต
 เอวํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ชโย โหติ.

น เหว โข รุํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, น รุํปนฺทํ อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ, อปฺิจ โข
 อตฺตนิ รุํ สมฺนุสฺสติ. ยา โข ปนฺ สว ภิกขเว สมฺนุสฺสนา, สงฺขารอ โส. โส ปน

๑ อ. เอกถนฺตรเว โขสทฺโท ทิสฺสติ ๒ ก. น โส จ โข

สงฺขารโ กีนินทาโน กีสมฺทโย กิชาติโก กิปภโว? อวิชฺชาสมฺมสฺสเสน ภิกฺขเว เวทยิเตน
 ผุฏฺฐสฺส อสฺสทวโต ปุถุชฺชนสฺส อุปฺปนฺนา ทณฺหา, ทโตไซฺโส สฺส สงฺขารโ. อิติ โข
 ภิกฺขเว สฺสปี สงฺขารโ อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺโน. สภาปี ทณฺหา... สภาปี
 เวทนา... สฺสปี ผสฺโส... สภาปี อวิชฺชา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา. เอวปี
 โข ภิกฺขเว ชานโต เอว ปสฺสโต อนนฺตรรา อาสวานํ ชโย โหติ.

น เหว โข รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, น รูปวณฺ्हํ อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ, น
 อตฺตนิ รูปํ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข รูปสฺมี อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ. ยา โข ปนฺ สภา
 ภิกฺขเว สมฺนุสฺสนา, สงฺขารโ สฺส. สฺส ปนฺ สงฺขารโ กีนินทาโน กีสมฺทโย กิชาติโก
 กิปภโว? อวิชฺชาสมฺมสฺสเสน ภิกฺขเว เวทยิเตน ผุฏฺฐสฺส อสฺสทวโต ปุถุชฺชนสฺส
 อุปฺปนฺนา ทณฺหา, ทโตไซฺโส สฺส สงฺขารโ. อิติ โข ภิกฺขเว สฺสปี สงฺขารโ อนิจฺโจ
 สงฺขโต ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺโน. สภาปี ทณฺหา... สภาปี เวทนา... สฺสปี ผสฺโส... สภาปี
 อวิชฺชา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา. เอวปี โข ภิกฺขเว ชานโต เอว ปสฺสโต
 อนนฺตรรา อาสวานํ ชโย โหติ.

น เหว โข รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, น รูปวณฺ्हํ อตฺตทานํ, น อตฺตนิ รูปํ,
 น รูปสฺมี อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข เวหนํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข
 เวทนายวณฺ्हํ อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข อตฺตนิ เวหนํ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข
 เวทนาย อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ. อปีจฺ โข สลฺลํ อตฺตโต ๖ เป ๖ อปีจฺ โข สงฺขารโ
 อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข สงฺขารวณฺ्हํ อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข อตฺตนิ
 สงฺขารโ สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข สงฺขารสฺส อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ. อปีจฺ โข วิญฺญาณํ
 อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, อปีจฺ โข วิญฺญาณวณฺ्हํ อตฺตทานํ, อปีจฺ โข อตฺตนิ วิญฺญาณํ,
 อปีจฺ โข วิญฺญาณสฺมี อตฺตทานํ สมฺนุสฺสติ. ยา โข ปนฺ สภา ภิกฺขเว สมฺนุสฺสนา,
 สงฺขารโ สฺส. สฺส ปนฺ สงฺขารโ กีนินทาโน ๖ เป ๖ กิปภโว? อวิชฺชาสมฺมสฺสเสน
 ภิกฺขเว เวทยิเตน ผุฏฺฐสฺส อสฺสทวโต ปุถุชฺชนสฺส อุปฺปนฺนา ทณฺหา, ทโตไซฺโส สฺส
 สงฺขารโ. อิติ โข ภิกฺขเว สฺสปี สงฺขารโ อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺโน. สภาปี
 ทณฺหา... สภาปี เวทนา... สฺสปี ผสฺโส... สภาปี อวิชฺชา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา.
 เอวปี โข ภิกฺขเว ชานโต เอว ปสฺสโต อนนฺตรรา อาสวานํ ชโย โหติ.

น เหว ไช รูปํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ, น เวทานํ... น สฉณํ... น สงฺฆาเร...
น วิญฺญาณํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ, อปฺปิ ไช เอวํทิกฺกุจฺจํ โหติ “โส อคฺคา, โส โลก, โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺจํ ฐโว สฺสสโต อวิปริณามธมฺไม”ติ. ยา ไช ปน สภา ภิกฺขเว สฺสสททิกฺกุจฺจํ, สงฺฆาโร โส. โส ปน สงฺฆาโร กิณิทาโน ๆ เปฯ เอวํปี้ ไช ภิกฺขเว ชาเนโต เอวํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ขโย โหติ.

น เหว ไช รูปํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ. น เวทานํ... น สฉณํ... น สงฺฆาเร... น วิญฺญาณํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ, นาปี้ เอวํทิกฺกุจฺจํ โหติ “โส อคฺคา, โส โลก, โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺจํ ฐโว สฺสสโต อวิปริณามธมฺไม”ติ, อปฺปิ ไช เอวํทิกฺกุจฺจํ โหติ “โน จสฺส, โน จ เม สียา, นาภวิสฺส, น เม ภวิสฺสตี”ติ. ยา ไช ปน สภา ภิกฺขเว อจฺเจททิกฺกุจฺจํ, สงฺฆาโร โส. โส ปน สงฺฆาโร กิณิทาโน กิสมฺพุทธโย กิชาทิโก กิปกโว? อวิชฺชาสมฺมุสฺสเสน ภิกฺขเว เวทยิตฺแทน ผุฏฺจสฺส อสฺสทวโต ปุคฺชชนสฺส อูปฺปนฺนา ทณฺหา, ทโตไซ โส สงฺฆาโร. อิติ ไช ภิกฺขเว สฺสปี สงฺฆาโร อนิจฺจํ ๆ เปฯ เอวํปี้ ไช ภิกฺขเว ชาเนโต เอวํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ขโย โหติ.

น เหว ไช รูปํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ, น เวทานํ... น สฉณํ... น สงฺฆาเร...
น วิญฺญาณํ อคฺคโต สมณุปสฺสติ ๆ เปฯ น วิญฺญาณสมฺมึ อคฺคทานํ^๒ สมณุปสฺสติ,
นาปี้ เอวํทิกฺกุจฺจํ โหติ “โส อคฺคา, โส โลก, โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺจํ ฐโว
สฺสสโต อวิปริณามธมฺไม”ติ. นาปี้ เอวํทิกฺกุจฺจํ โหติ “โน จสฺส, โน จ เม สียา,
นาภวิสฺส, น เม ภวิสฺสตี”ติ, อปฺปิ ไช กงฺขี โหติ วิจิจฺจฺฉินฺนิ อนิกฺกุจฺจกโต สทฺธมฺเม.
ยา ไช ปน สภา ภิกฺขเว กงฺขิตา วิจิจฺจฺฉินฺนิตา อนิกฺกุจฺจกตา สทฺธมฺเม, สงฺฆาโร โส.
โส ปน สงฺฆาโร กิณิทาโน กิสมฺพุทธโย กิชาทิโก กิปกโว? อวิชฺชาสมฺมุสฺสเสน
ภิกฺขเว เวทยิตฺแทน ผุฏฺจสฺส อสฺสทวโต ปุคฺชชนสฺส อูปฺปนฺนา ทณฺหา, ทโตไซ โส
สงฺฆาโร. อิติ ไช ภิกฺขเว สฺสปี สงฺฆาโร อนิจฺจํ สงฺขโต ปฏฺิจฺจสมฺมุปฺปนฺโน. ส่าปี้ ทณฺหา
อนิจฺจา สงฺขตา ปฏฺิจฺจสมฺมุปฺปนฺนา. ส่าปี้ เวทนา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏฺิจฺจสมฺมุปฺปนฺนา.
ส่าปี้ ผสฺโส อนิจฺจํ สงฺขโต ปฏฺิจฺจสมฺมุปฺปนฺโน. ส่าปี้ อวิชฺชา อนิจฺจา สงฺขตา
ปฏฺิจฺจสมฺมุปฺปนฺนา. เอวํปี้ ไช ภิกฺขเว ชาเนโต เอวํ ปสฺสโต อนนฺตรวา อาสวานํ ขโย
โหตีติ. นวม.

“เวทนา ... สัญญา ... สังขาร ... วิญญาณเที่ยง หรือไม่เที่ยง” ฯลฯ

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล อริยสาวกผู้ได้สดับเห็นอยู่อย่างนี้ ฯลฯ
รู้ชัดว่า ... ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอยู่อย่างนี้อีกต่อไป”

ปณโทลยสูตรที่ ๘ จบ

๙. ปาลีเลยยสูตร

ว่าด้วยปาปาลีเลยยกะ

[๘๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ โขสิตาราม เขตกรุงโกสัมพี ครั้นในเวลาเช้า ทรงครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงโกสัมพี เสด็จกลับจากบิณฑบาต ภายหลังเสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว ทรงเก็บงาเสนาสนะด้วยพระองค์เองถือบาตรและจีวร ไม่ได้ทรงรับสั่งพวกอุปัฏฐาก ไม่ได้ตรัสอำลาภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกไปพระองค์เดียวไม่มีผู้ติดตาม

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จจากไปไม่นาน ได้เข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ แล้วได้กล่าวกับท่านพระอานนท์ดังนี้ว่า “ท่านอานนท์ พระผู้มีพระภาคทรงเก็บงาเสนาสนะด้วยพระองค์เองถือบาตรและจีวร ไม่ได้ทรงรับสั่งพวกอุปัฏฐาก ไม่ได้ตรัสอำลาภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกไปพระองค์เดียวไม่มีผู้ติดตาม”

ท่านพระอานนท์ได้ตอบว่า “ท่านผู้มีอายุ สมัยใด พระผู้มีพระภาคทรงเก็บงาเสนาสนะด้วยพระองค์เองถือบาตรและจีวร ไม่ได้ทรงรับสั่งพวกอุปัฏฐาก ไม่ได้ตรัสอำลาภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกไปพระองค์เดียวไม่มีผู้ติดตาม สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะประทับอยู่เพียงลำพัง จึงไม่ควรที่ใคร ๆ จะพึงติดตาม”

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปโดยลำดับ ถึงปาปาลีเลยยกะ ทราบว่า ณ ที่นั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ โคนไม้รังอันงาม

ต่อมา ภิกษุจำนวนมากเข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ ได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้ว นั้น ณ ที่สมควร ได้พากันกล่าวกับ

ท่านพระอานนท์ตั้งนี้ว่า “ท่านอานนท์ นานมาแล้วที่ผมได้ฟังธรรมมีกถาเฉพาะ พระพักตร์พระผู้มีพระภาค ท่านอานนท์ ผมปรารถนาที่จะฟังธรรมมีกถาเฉพาะ พระพักตร์พระผู้มีพระภาค”

ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์พร้อมด้วยภิกษุเหล่านั้นพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ณ โคนไม้รังอันงามในป่าปาลิเลยยกะ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร

พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ภิกษุเหล่านั้นเห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ระวังใจให้อาจหาญแก่กล้า ปลอดภัยให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมมีกถา

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งได้เกิดความคิดคำนึงอย่างนี้ว่า “เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างไร อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ”

พระผู้มีพระภาคทรงทราบความคิดคำนึงของภิกษุนั้นด้วยพระทัยจึงรับสั่งเรียก ภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราได้แสดงธรรมโดยการวิจัย (การเลือกเฟ้น) แสดง สติปัญญา ๔ ประการโดยการวิจัย แสดงสัมมัตตธาน ๔ ประการโดยการวิจัย แสดงอิทธิบาท ๔ ประการโดยการวิจัย แสดงอินทรีย์ ๕ ประการโดยการวิจัย แสดงผละ ๕ ประการโดยการวิจัย แสดงโพชฌงค์ ๗ ประการโดยการวิจัย แสดงอริยมรรคมืองค์ ๘ โดยการวิจัย ภิกษุทั้งหลาย เราได้แสดงธรรมโดยการวิจัยเช่นนี้ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยการวิจัยเช่นนี้ แต่ก็มีภิกษุบางรูปในธรรมวินัย นี้ยังเกิดความคิดคำนึงว่า ‘เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างไร อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ’

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างไร อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

คือ บุคคลในโลกนี้ผู้ไม่ได้สติ ไม่ได้เห็นพระอริยะ ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของพระอริยะ ไม่ได้เห็นสัตบุรุษ ไม่ฉลาดในธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของสัตบุรุษ พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ก็พิจารณาเห็นนั่นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากตัณหาที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความสวैया
 อารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง
 ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้ตัณหานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง
 อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้เวทนานั้น ... แม้ผัสสะนั้น ... แม้วิชชานั้นก็ไม่เที่ยง
 ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา แต่พิจารณาเห็นอัตตว่ามีรูป
 ก็พิจารณาเห็นนั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากตัณหาที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความสวैया
 อารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง
 ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้ตัณหานั้น ... แม้เวทนานั้น ... แม้ผัสสะนั้น
 ... แม้วิชชานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นอัตตว่ามีรูป
 แต่พิจารณาเห็นรูปในอัตตา ก็พิจารณาเห็นนั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากตัณหาที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความสวैया
 อารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง
 ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้ตัณหานั้น ... แม้เวทนานั้น ... แม้ผัสสะนั้น
 ... แม้วิชชานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีรูป ไม่พิจารณาเห็นรูปในอัตตา แต่พิจารณาเห็นอัตตาในรูป ก็การพิจารณาเห็นนั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากตัณหาที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความเสวยอารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้อัตตานั้น ... แม้วาทนนั้น ... แม้ผัสสะนั้น ... แม้อวิชชานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีรูป ไม่พิจารณาเห็นรูปในอัตตา ไม่พิจารณาเห็นอัตตาในรูป แต่พิจารณาเห็นเวทนา โดยความเป็นอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีเวทนา พิจารณาเห็นเวทนาในอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาในเวทนา พิจารณาเห็นสัญญาโดยความเป็นอัตตา ฯลฯ พิจารณาเห็นสังขารโดยความเป็นอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีสังขาร พิจารณาเห็นสังขารในอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาในสังขาร พิจารณาเห็นวิญญาณโดยความเป็นอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีวิญญาณ พิจารณาเห็นวิญญาณในอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาในวิญญาณ ก็การพิจารณาเห็นนั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ ฯลฯ มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากตัณหาที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความเสวยอารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้อัตตานั้น ... แม้วาทนนั้น ... แม้ผัสสะนั้น ... แม้อวิชชานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นเวทนา ... ไม่พิจารณาเห็นสัญญา ... ไม่พิจารณาเห็นสังขาร ... ไม่พิจารณาเห็นวิญญานโดยความเป็นอัตตา แต่มีทิฏฐิ (ความเห็น) อย่างนี้ว่า ‘อัตตากับโลกเป็นอย่างเดียวกัน เรานั้นละโลกนี้ไปแล้ว จักเป็นผู้เที่ยงแท้ ยั่งยืน คงทน ไม่ผันแปร’ ก็สัสสตทิฏฐิ (ความเห็นว่าเที่ยง) นั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ ฯลฯ

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นเวทนา ... ไม่พิจารณาเห็นสัญญา ... ไม่พิจารณาเห็นสังขาร ... ไม่พิจารณาเห็นวิญญานโดยความเป็นอัตตา ทั้งไม่มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘อัตตากับโลกเป็นอย่างเดียวกัน เรานั้นละโลกนี้ไปแล้วจักเป็นผู้เที่ยงแท้ ยั่งยืน คงทน ไม่ผันแปร’ แต่มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘ถ้าเราไม่พึงมี แม้บริวารของเราก็ไม่พึงมี ถ้าเราจักไม่ได้มีแล้ว แม้บริวารของเราก็จักไม่มี’ ก็อุจเฉททิฏฐิ (ความเห็นที่ขาดสูญ) นั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากต้นเหตุที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ผู้ถูกความเสวยอารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง ฯลฯ

เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ

ปุถุชนไม่พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา ไม่พิจารณาเห็นเวทนา ... ไม่พิจารณาเห็นสัญญา ... ไม่พิจารณาเห็นสังขาร ... ไม่พิจารณาเห็นวิญญานโดยความเป็นอัตตา ฯลฯ ไม่พิจารณาเห็นอัตตาในวิญญาน ทั้งไม่มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘อัตตากับโลกเป็นอย่างเดียวกัน เรานั้นละโลกนี้ไปแล้วจักเป็นผู้เที่ยงแท้ ยั่งยืน

คงทน ไม่ผันแปร' ทั้งไม่มีทิวฏฐิอย่างนี้ว่า 'ถ้าเราไม่พึงมี แม้บริวารของเราก็ไม่พึงมี ถ้าเราจักไม่ได้มีแล้ว แม้บริวารของเราก็จักไม่มี' แต่ยังมี ความสงสัย เคลือบแคลง ไม่แน่ใจในสัทธรรม ก็ความเป็นผู้สงสัย เคลือบแคลง ไม่แน่ใจในสัทธรรมนั้นจัดเป็นสังขาร

สังขารนั้นมีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด

คือ สังขารนั้นเกิดจากต้นเหตุที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ผู้ถูกความเสวยอารมณ์ที่เกิดจากอวิชชาสัมผัสถูกต้องแล้ว เพราะเหตุนั้น แม้สังขารนั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้ต้นเหตุนั้นก็ไม่ได้เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้เวทนานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้ผัสสนั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น แม้อวิชชานั้นก็ไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคลรู้ เห็นอย่างนี้ อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไปโดยลำดับ”

ปาติลลยสูตรที่ ๙ จบ

๑๐. ปุณณมสูตร

ว่าด้วยพระธรรมเทศนาในคินดวงจันทร์เต็มดวง

[๘๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปราสาทของนางวิสาขา-มิกคารมาตา ในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ สมัยนั้น ในวันอุโบสถขึ้น ๑๕ ค่ำ คินดวงจันทร์เต็มดวง พระผู้มีพระภาคทรงมีภิกษุสงฆ์ แวดล้อม ประทับนั่งในที่แจ้ง

ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งลุกจากอาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่าประนมมือไปทางที่ พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอทูลถามเหตุอย่างหนึ่งกับพระองค์ ถ้าพระผู้มีพระภาคทรง ประทานวโรกาสที่จะตอบปัญหาแก่ข้าพระองค์”